

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไตส่งผลต่อรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเรือนพักอาศัยในพื้นที่ทั้ง 3 ประเทศ ได้แก่ 1) แขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมาร์ 3) จังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน ในภาคเหนือของประเทศไทย พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมประเภทเรือนพักอาศัย เพื่อนำไปใช้พัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม วิธีดำเนินการวิจัย ใช้การค้นคว้าเอกสาร การสำรวจและรังวัดทางสถาปัตยกรรมในภาคสนาม ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านไตทั้ง 3 ประเทศมีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่มีผลมาจากวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม คติความเชื่อเรื่องผีและพุทธศาสนา หมู่บ้านในเมืองเชียงตุง และหมู่บ้านในเมืองคอบเมืองเชียงฮ่อน เป็นบ้านที่อยู่บนพื้นที่ลาดเขา เนินเขา หรือหุบเขา ส่วนในไทยเป็นหมู่บ้านบนที่สันพนักธรรมชาติริมแม่น้ำ ด้านรูปแบบสถาปัตยกรรมพบว่า ในหมู่บ้านรอบเมืองเชียงตุงมีเรือนแบบประเพณีไต 2 รูปแบบ คือ 1) เรือนไม้ยกใต้ถุนสูง โครงสร้างไม้ หลังคาจั่วผสม มุงกระเบื้องดินเผาแบบปลายตัด ซึ่งมีทั้งเรือนแบบฝาผนังตั้งตรงและเรือนแบบฝาผนังผายออก 2) เรือนไม้บ้านดิน ซึ่งใช้โครงสร้างไม้ร่วมกับผนังดินเพื่อรับน้ำหนักพื้นไม้ โครงหลังคา คาน ตงและซื่อ ในพื้นที่ลาวพบว่า เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง โครงสร้างไม้มีเสาไม้ตั้งบนหิน บันไดอยู่นอกเรือน ติฝาผนังด้วยไม้กระดานแนวตั้ง หลังคาจั่ว ส่วนไทยพบว่า ในจังหวัดพะเยาและเชียงรายเป็นเรือนไตลื้อลักษณะเรือนไม้ยกใต้ถุนสูง เสาและโครงสร้างหลักเป็นไม้ หลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว แต่ในพะเยาตัวเรือนมีพัฒนาการแตกต่างจากเรือนแบบประเพณีไตลื้อในสิบสองปันนาทั้งรูปแบบหลังคา องค์กรประกอบพื้นที่ และวิธีการก่อสร้าง ในจังหวัดน่านพบว่าเป็นเรือนไตยวน ลักษณะเรือนไม้ยกใต้ถุนสูงรับน้ำหนักด้วยเสาก่ออิฐขนาดใหญ่ ก่อและฉาบปูนแบบโบราณซึ่งเกิดจากส่วนผสมของหินปูนและยางรัก หลังคาทรงปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องคอนกรีตแบบโบราณ มีการสร้างยุ่งฉางไว้ใกล้เรือนนอนและเชื่อมกันด้วยชาน ในด้านคติความเชื่อพบว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ ไตลื้อ ไตยวน ไตเขิน ไตดอย ไตเหนือ ความเชื่อยังคงมีอิทธิพลต่อการสร้างสถาปัตยกรรมซึ่งส่งผลต่อที่ตั้ง ขนาด รูปแบบ และการกำหนดพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน ผลการศึกษานี้สามารถใช้อ้างอิงเชิงวิชาการและนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในพื้นที่วิจัยต่อไป

คำสำคัญ : สถาปัตยกรรมไต, ชาติพันธุ์ไต, วัฒนธรรมไต

Abstract

The culture of the Tai ethnic groups in the country of Thailand, the Republic of the Union of Myanmar, and the Lao People's Democratic Republic has influenced on the styles of Tai architecture in the 3 areas of potential tourism attractions; 1) the area of Chiangrai, Phayao, and Nan in the northern region of Thailand 2) Muang Chiang Tung of the Republic of the Union of Myanmar and 3) Sainyabuli Province of the Lao People's Democratic Republic. This research is a qualitative research aiming to understand the architecture of Tai people's residence. Data collection is done by documents, survey, interviewing the artisans, measurement of architecture of Tai residence, photography and interviewing the community leaders. The research results were found that the ways of life, culture and beliefs of the Tai ethnic groups; Tai Lue, Tai Yuan, Tai Roi, and Tai Ner affected the location, size, the utility space and residence style. In terms of the styles and compositions of the residence in Phayao and Chiangrai had the different development of the Tai Lue's traditional residences in Xishuangbanna in case of roof pattern, composition of area and method of construction. The research was indicated the two styles of specific Tai traditional residence of Chiang Tung villages as follows: 1) wooden house with high basement, wooden structure, gable roof covering with cut-ended earthenware and having upright wall and widen wall 2) wooden and soil house with its characteristics; wooden structure and soil wall for supporting the weight of wooden floor, roof, beam, joist and crossbeam without the wooden pillars. In Sainyabuli Province, it was found that the residence was single-floor wooden houses with high basement. The structure was made of wood with the wood standing on the rock. The stairs were outside the house with the vertical planks and gable roof. The space of the residence was divided into 3 parts; bedroom, kitchen and balcony. The result of the study can be used as the academic reference and data for developing the architectural tourism for research further.

Keyword: Tai architecture, Tai residence, Tai culture